

1. Seznámení

Moravská zemská knihovna, 7. 11. 2016

Co je Wikipedie?

- ▶ nejobsáhlejší encyklopedie všech dob
 - ▶ přes 37 milionů článků v 288 jazycích,^[1] denně 7 tisíc nových^[2]
- ▶ 7. nejnavštěvovanější web světa (1. nekomerční)
 - ▶ Google, Facebook, YouTube, Baidu, Yahoo!, Amazon...^[3]
- ▶ encyklopedie psaná, ověřovaná a opravovaná samotnými čtenáři
- ▶ 1. zdroj informací pro mladou generaci
- ▶ koníček pro statisíce lidí
 - ▶ česká má asi 700 pravidelných přispěvatelů (wikipedistů)
 - ▶ aspoň 1x do české Wikipedie přispěly desítky tisíc lidí
 - ▶ za posledních 30 dní ji upravilo asi 2000 uživatelů^[1] (en 115k)

Jak to celé začalo?

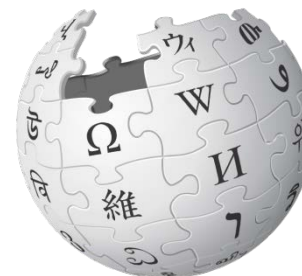
▶ 2000: Nupedia

- ▶ vytvářena výhradně akademiky
- ▶ složitý recenzní (peer-review) proces
- ▶ po ročním fungování jen 21 schválených článků

▶ 2001: Wikipedia

- ▶ experimentální vedlejší projekt
- ▶ přispívání je umožněno komukoli, i bez registrace
- ▶ po 5 letech 1 milion článků

WIKIPEDIA
The Free Encyclopedia

Zakladatelé Nupedie a Wikipedie

▶ Jimmy Wales

- ▶ * 1966 Alabama, USA
- ▶ internetový podnikateľ, zakladateľ Nupedie a Wikipedie

▶ Larry Sanger

- ▶ * 1968 Washington, USA
- ▶ filozof, šéfredaktor Nupedie a iniciátor Wikipedie

Jak to celé začalo?

▶ 2002: česká Wikipedie

- ▶ založil esperantista Miroslav Malovec
- ▶ dnes přes 366 tisíc článků, [\[1\]](#)
denně asi 90 nových
- ▶ celkem přes 14,2 milionu editací [\[1\]](#)
- ▶ denně přes 2,5 milionu zobrazených stránek

WIKIPEDIĚ
Otevřená encyklopedie

▶ 2003: Wikimedia Foundation

- ▶ založil Jimmy Wales
- ▶ nadace financující provoz Wikipedie
- ▶ nezávislost na státech a korporacích

Na čem Wikipedie stojí?

- ▶ Wikipedie je webová stránka typu „wiki“
 - ▶ *wiki* pochází z havajštiny („rychlý“)
 - ▶ může ji upravovat každý přímo z webového prohlížeče
 - ▶ vše vložené se hned zobrazí všem (kontrola až zpětně)
 - ▶ všechny změny jsou dohledatelné a v případě potřeby obnovitelné
 - ▶ to umožňuje snadnou spolupráci bez složité koordinace
- ▶ Wikipedie je **svobodná a bezplatná**
 - ▶ nepoužívá copyright, ale licenci [Creative Commons](#) - obsah může kdokoli kopírovat, dál sdílet a upravovat, pokud uvede autora a zachová licenci
 - ▶ žádné reklamy, provoz se platí z drobných darů čtenářů

Na čem Wikipedie stojí?

▶ Wikipedie je encyklopedie

- ▶ informace v ní musí být ověřitelné a významné
- ▶ Wikipedie není blog, zpravodajství ani diskusní fórum
- ▶ není prostorem k propagaci, prezentaci vlastních názorů či vlastního výzkumu

▶ V praxi to znamená:

- ▶ každý může napsat nový článek
- ▶ každý může jakýkoli už existující článek upravit
- ▶ nikdo není vlastníkem „svého“ článku
- ▶ nikdo není za editování článků placený
- ▶ o všem důležitém se rozhoduje diskusí a konsenzem

Co wikipedisté dělají?

- ▶ píšou nové encyklopedické články
- ▶ přidávají nový text a reference (zdroje informací)
- ▶ vylepšují vzhled a styl článků
- ▶ nahrávají fotografie, ilustrují články
- ▶ dohlíží nad novými články a posledními změnami
- ▶ recenzují články, navrhují jejich vylepšení
- ▶ probírají pravidla Wikipedie a pomáhají řešit spory
- ▶ vítají nové wikipedisty a zodpovídají jejich otázky
- ▶ vylepšují design a software, na němž Wikipedie běží
- ▶ zadávají studentům úkoly a radí jim v kurzech

Komunita české Wikipedie (v číslech)

- ▶ 15 000 lidí provedlo ≥ 10 editací v historii
- ▶ 2 000 lidí provedlo ≥ 1 editaci za poslední měsíc^[1]
- ▶ 700 lidí provedlo ≥ 5 editací za poslední měsíc^[2]
- ▶ 120 lidí provedlo ≥ 100 editací za poslední měsíc^[2]

- ▶ 500 lidí jsou „automatictí strážci“^[1]
 - ▶ zkušení uživatelé, jejich editace nepotřebují prověřovat
- ▶ 30 lidí jsou správci české Wikipedie^[1] (en 1 500)
 - ▶ nemají zvláštní rozhodovací pravomoci
 - ▶ mají zvláštní technická oprávnění (mazat a zamykat stránky, vandalům blokovat možnost editovat,...)
 - ▶ jsou voleni komunitou, mají přirozenou autoritu

Komunita české Wikipedie (osobně)

- ▶ typický wikipedista = mladý muž do 30 let, student
- ▶ velký nedostatek žen (jen kolem 10 %)
- ▶ v poslední době roste počet seniorek a seniorů
- ▶ editují nebo editovaly i známé osobnosti:[\[1\]](#)
Jan Sokol, Antonín Vítek, Jan Sapák, Matěj Hollan

Komunita české Wikipedie (naživo)

- ▶ Někteří wikipedisté se schází i osobně.
 - ▶ pravidelná měsíční setkání ([WP:Pod reálnou lípou](#))
 - ▶ v Praze od roku 2011, v Brně od roku 2012
 - ▶ nepravidelně už od roku 2005
 - ▶ příležitostně i v dalších městech
 - ▶ každotýdenní společné editování ([WP:Klub](#))
 - ▶ v Brně od března 2016, v Praze od května
- ▶ **Wikimedia Česká republika**, zapsaný spolek
 - ▶ registrován od března 2008^[1]
 - ▶ oficiální pobočka americké nadace Wikimedia Foundation
 - ▶ propaguje a podporuje Wikipedii a svobodnou tvorbu
 - ▶ [Wikikonference](#) (2014 a 2016 v Brně), [Wiki Loves Monuments](#), [WikiMěsto](#), [Studenti píší Wikipedii](#), [Senioři píší Wikipedii](#) ad.

Kdo a jak na Wikipedii rozhoduje?

- ▶ individuální rozhodování ([WP:ESO](#))
 - ▶ zdaleka nejobvyklejší
 - ▶ vždy, když někdo klikne na „editovat“ a „uložit“
 - ▶ kdokoli další to může snadno zrušit („revertovat“)
 - ▶ nebo to může dál upravovat (editovat)
- ▶ kolektivní rozhodování
 - ▶ diskuse - běžná a základní forma, hledání konsenzu
 - ▶ hlasování - nejvyšší forma (volby, změny pravidel)
- ▶ spory mezi wikipedisty ([WP:ŘS](#))
 - ▶ editační války, osobní konflikty
 - ▶ nástroje řešení: pravidla, wikietiketa, vyjednávání, mediace, arbitráž

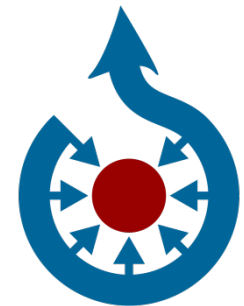

Sesterské projekty Wikipedie

► Commons

- úložiště téměř 32 milionů svobodných souborů
- obrázky, videa, zvuky, dokumenty...
- roztříděné do kategorií
- využíváné nejen na Wikipedii k ilustraci článků

► Wikidata

- svobodná databáze vědomostí
- asi 17,7 mil. položek
- využíváná Wikipedií k provázání jazykových verzí a načítání některých údajů

Sesterské projekty Wikipedie

▶ Wikislovník

- ▶ slovník psaný česky, ale nejen o češtině
- ▶ obsahuje přes 82 tisíc hesel ze 217 jazyků
- ▶ anglický má skoro 5 mil. hesel z 3 150 jazyků

volná vícejazyčná encyklopedie

Wikislovník
[vikislovní:k], -u m
slovník s otevřeným obsahem, založený na wiki
Wikizdroje

▶ Wikizdroje

- ▶ knihovna svobodných textových děl (hlavně starších)
- ▶ např. Komenský, Čapek, starší překlady cizích klasiků

▶ Wikicitáty, Wikiknihy, Wikizprávy, Wikiverzita, Wikicesty, Wikidruhy

Orientace na Wikipedii

▶ Jak se na ni dostat?

- ▶ přímým zadáním do adresního řádku prohlížeče:
 - ▶ cs.wikipedia.org
 - ▶ wikipedia.cz
- ▶ přes vyhledávač:
 - ▶ Google
 - ▶ Seznam
 - ▶ aj.

▶ Jak najít chtěný článek?

- ▶ vyhledávací políčko vpravo nahoře; stačí zapsat hledané téma a kliknout na lupu
- ▶ kliknout na tzv. modrý odkaz v nějakém příbuzném článku
- ▶ procházet kategorie (seznam těch hlavních je na [úvodní straně](#))

Orientace v článku

- ▶ [modrý odkaz](#) - vede na další stránku na Wikipedii
- ▶ [červený odkaz](#) - odkaz na stránku na Wikipedii, která ještě neexistuje, lze ji založit
- ▶ ^[1] - tzv. reference, odkaz na poznámku pod čarou, zpravidla zdroj dokládající dané tvrzení
- ▶ - externí odkaz, vede pryč z Wikipedie, v hlavním textu článků se obvykle nepoužívá
- ▶ obrázek - kliknutím se zvětší a lze dál pokračovat na úložiště Commons, kde jsou o něm další detaily
- ▶ kategorie - na konci, obsahují příbuzné články
- ▶ článek v jiných jazycích - na konci levého sloupce

Orientace v záhlaví článku

Pro editování jsou klíčové záložky v záhlaví článku:

- ▶ **Článek** - vlastní stránka, jak ji vidí čtenář
- ▶ **Diskuse** - slouží k diskutování o sporných záležitostech, o záměrech a návrzích wikipedistů k článku, poskytuje dodatečné interní informace
- ▶ **Číst** - u zamčených stránek jediná možnost
- ▶ **Editovat** - stačí kliknout a rovnou upravovat článek
- ▶ **Editovat zdroj** - úpravy zdrojového kódu (pro pokročilé)
- ▶ **Zobrazit historii** - přehled všech dosavadních verzí článku s jejich autory a časovými údaji, lze porovnávat
- ▶ - přihlášený uživatel může stránku dát ke sledovaným

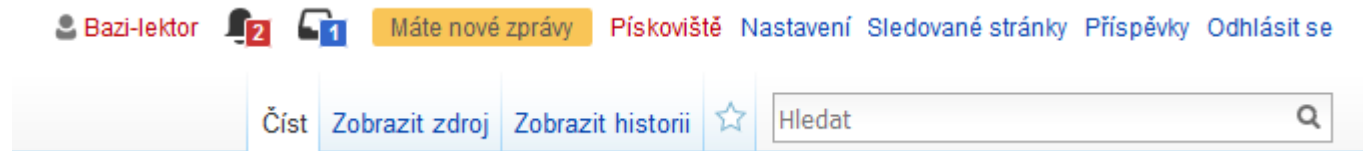

Orientace v levém menu

- ▶ **logo Wikipedie** - kliknutím na Hlavní stranu
- ▶ **Poslední změny** - přehled právě provedených editací, slouží k patrole, hlídání chyb a vandalství
- ▶ **Komunitní portál** - rozcestník na různé novinky, důležité diskuse, interní projektové stránky
- ▶ **Pod lípou** - diskuse o širších tématech k Wikipedii přesahujících jeden článek
- ▶ **Nápověda** - různé návody a instrukce jak editovat
- ▶ **Verze k tisku** - užitečné pro vytištění článku
- ▶ **V jiných jazycích** - ekvivalentní články k danému tématu na jinojazyčných Wikipediích

Orientace v horním (uživatelském) menu

- ▶ **Nepřihlášený uživatel vidí: Vytvoření účtu a Přihlášení.**
- ▶ **Po přihlášení se rozšíří o další funkce:**
 - ▶ uživatelská stránka - kdo jsem, co umím, co mě zajímá, co jsem udělal, co plánuji, co využívám
 - ▶ upozornění a oznámení - co se děje
 - ▶ diskuse - komunikace s uživateli, slouží k tvorbě Wikipedie
 - ▶ **pískoviště** - pokusný prostor, kde můžu experimentovat
 - ▶ nastavení - možnost přizpůsobit si prostředí mým potřebám
 - ▶ sledované stránky - změny těch stránek, které mě zajímají
 - ▶ **příspěvky** - všechny moje dosavadní editace
 - ▶ odhlásit se - doma není třeba, na sdílených počítačích ano

Ještě než začneme editovat

- ▶ Wikipedii může editovat každý, ale má to svá pravidla. Základní jsou:
 - ▶ Nezaújatý úhel pohledu ([WP:NPOV](#)) - články by neměly nikomu stranit, ale popisovat fakta a relevantní názory
 - ▶ Žádný vlastní výzkum ([WP:ŽVV](#)) - články by neměly obsahovat dosud nepublikované originální myšlenky, ale měly by shrnovat, co o tématu už napsali jiní
 - ▶ Dodržování autorského práva ([WP:AP](#)) - obsah Wikipedie je určen k dalšímu použití a šíření, všechny vkládané texty musí být k tomu způsobilé
 - ▶ Věrohodné zdroje ([WP:VZ](#)) - nezjevné informace musí být ověřitelné z publikovaných věrohodných zdrojů
 - ▶ Encyklopedický styl ([WP:ES](#)) - formální, faktický, spisovný, neemotivní, neargumentující, nezaújatý

Kurz psaní Wikipedie

- ▶ *„Představte si svět, v němž může každý člověk svobodně přistupovat k veškerým lidským znalostem. Právě takový svět budujeme.“*^[1]

- ▶ Děkuji za pozornost.
 - ▶ Wikipedista:Bazi

- ▶ viz [Kurz:Moravská zemská knihovna](#)

Kurz psaní Wikipedie

Prezentace pro *Kurz psaní Wikipedie*, 2016-11, autor: [Martin Strachoně](#) (s využitím [Wikipedie - seznamte se, prosím.pdf](#), autor: [Vojtěch Veselý](#), a [Editing Wikipedia brochure EN.pdf](#), autor: Wikimedia Foundation), licence: [CC-BY-SA-4.0](#).

Použité obrázky:

- [Wikipedia-logo-v2.svg](#), autor: [Nohat](#), koncept: [Paullusmagnus](#), licence: [CC-BY-SA-3.0](#).
- [Nupedia.jpg](#), autor: milodesign.com, licence: [CC-BY-SA-3.0](#).
- [Wikipedia-logo-v2-en.svg](#), autor: [Nohat](#) & Wikimedia Foundation, licence: [CC-BY-SA-3.0](#).
- [Jimmy Wales-2.jpg](#), autor: [VGrigas \(WMF\)](#), licence: [CC-BY-SA-3.0](#).
- [Larry Sanger.jpg](#), licence: [CC-BY-SA-2.0](#).
- [Wikipedia-logo-v2-cs.svg](#), autor: [Nohat](#) & Wikimedia Foundation, licence: [CC-BY-SA-3.0](#).
- [Wikimedia Foundation RGB logo with text.svg](#), autor: Wikimedia Foundation, licence: Public Domain.
- [Jan Sokol.jpg](#), autor: V. Pokorný, licence: [GNU-FDL](#), [CC-BY-SA-3.0](#) a starší.
- [Antonin Vitek.jpg](#), autor: [Petr Novák](#), [Wikipedie](#), licence: [CC-BY-SA-3.0](#).
- [Brno-wikisraz-září2015c2-Sapák.jpg](#), autor: [Ben Skála](#), [Benfoto](#), licence: [CC-BY-SA-3.0](#) a starší.
- [Štěpán-Hájek-Matěj-Hollan2012a.jpg](#), autor: [Ben Skála](#), licence: [GNU-FDL](#), [CC-BY-SA-3.0](#) a starší.
- [Commons-logo.svg](#), autor: created by [Grunt](#), cleaned up by [3247](#), based on PDF by [Reidab](#), licence: Public Domain.
- [Wikidata-logo-en.svg](#), autor: [Planemad](#), licence: Public Domain.
- [Wiktionary-logo-cs.svg](#), autor: [Tlust'a](#), licence: [CC-BY-SA-3.0](#).
- Snímky webových projektů Nadace Wikimedia, licence: [CC-BY-SA-3.0](#) a [GFDL](#).

